ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל תשיעי

שער שלישי

דבר מלכות

לך לך

לגלות את הכוחות הנעלמים בלימוד פנימיות התורה ובעניני הגאולה

•

שיחות קודש

מכבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל שליט״א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

״אוצר החסידים״

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

שבעים ושש שנה לנשיאות כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א

מוקדש להתגלותו המיידית לעיני בשר של

כ״ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט״א

למטה מעשרה טפחים ומתוך חיים נצחיים

ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו תיכף ומיד ממש

*

לעילוי נשמת

מרת **חנה** בת ר׳ **דוד הכהן** ע״ה **ספיוואק**

נפטרה ביום ח״י מ״ח ה׳תשס״ד

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע״י נכדה

הרה״ת ר׳ **אהרן וואלף** וזוגתו מרת **פולינה**

ומשפחתו שיחיו **ציקמאן**

*

הי׳ שותף בהפצת ״דבר מלכות״

להשיג השיחות, להקדשות ולפרטים נוספים טל.: 753-6844 (718)

הוכן לדפוס ע״י

יוסף יצחק הלוי בן אסתר שיינדל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

כתובתינו באינטרנט: http://www.torah4blind.org

משיחות ש"פ לך לך, י"א מר־חשון ה'תשנ"ב

– תרגום מאידית –

א. פרשת לך לך היא פרשה כללית ועיקרית: בפרשה זו מתחילה תקופתו של אברהם אבינו – היהודי הראשון. ראשיתה, בציווי הראשון של הקב"ה לאברהם: „ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"[1], לאחר מכן, בהמשך הפרשה[2], בדבר הליכתו ונסיעתו של אברהם לארץ ישראל, וכן, הבטחתו של הקב"ה לתת לאברהם ולבניו את ארץ־ישראל – „לזרעך אתן את הארץ הזאת"[3], „לך אתננה ולזרעך עד עולם"[4], וכן – בברית בין הבתרים – „ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת גו'"[5].

עד לסיום הפרשה – שם מסופר אודות הציווי של מצות מילה, וקיומה של מצוה זו ע"י אברהם אבינו, אשר באמצעותה נכרתת ברית בין בני־ישראל ובין הקב"ה – „זאת בריתי גו' ביני וביניכם ובין זרעך אחריך"[6], „בריתי בבשרכם לברית עולם"[7].

מכיון שענינים אלו שבפרשה – „לך לך מארצך גו'", הבטחת הקב"ה על ארץ־ישראל ומצות מילה – הם הענינים הראשונים (המוזכרים בתורה) בעבודתו של אברהם אבינו, היהודי הראשון, אשר ממנו מקורו של עם ישראל כולו – מובן מכך, שבהם בא לידי ביטוי תוכנם הכללי של כללות התורה ושל יהדות בכלל.

ב. ידוע שעם אברהם אבינו החלה התקופה של „שני אלפים תורה"[8]. אברהם התחיל את ההכנה למתן תורה. יתירה מכך, החל ממנו התחיל (היחוד ב)מתן תורה (כמ"ש בכתבי האריז"ל[9]).

ובמיוחד – החלה התקופה מציוויו של ה' לאברהם אבינו „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך" (שלכן גם לא מתוארים בתורה (אלא פרטים מעטים בלבד) ממעשיו של אברהם אבינו בטרם בואו לארץ ישראל, ועיקר תיאור מעשיו מתחיל בציווי „לך לך מארצך גו'", וכפי שבא לארץ ישראל (שאז הי' כבר בן ע"ה שנים[10]), כמבואר בארוכה בדרושי חסידות[11]).

ויש להבין:

כל ענין בתורה – מלשון הוראה[12] – הוא הוראה נצחית בכל זמן ובכל מקום בעבודתם של בנ"י. מה היא אם כן ההוראה לבנ"י אחרי מתן תורה מ„לך לך מארצך גו'" – שהי' אירוע חד פעמי אשר היווה הכנה בלבד למתן תורה; ולכאורה „מאי דהוה הוה"[13]?! איננו מספיק הביאור, שזהו כדי לידע, שעבודת אברהם

1) ריש פרשתנו (יב, א).
2) שם, ד ואילך.
3) שם, ז.
4) שם יג, טו.
5) שם טו, יח.
6) שם יז, יו"ד.
7) שם, יג.
8) ע"ז ט, א.
9) ראה לקוטי תורה להאריז"ל ריש פרשתנו. הובא ונת' באוה"ת חיי שרה קכו, א ואילך.
10) פרשתנו יב, ד.
11) ראה תו"א פרשתנו יא, סע"ג. תו"ח שם פג, סע"ד ואילך. אוה"ת שם (כרך ו) תתרעה, ב ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 83 ואילך. ספר השיחות תש"נ ח"א ע' 97 ואילך. ספר הערכים־חב"ד ערך אברהם ס"ד (ע' עא ואילך). וש"נ.
12) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ס' השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה זח"ג נג, ב.
13) ע"ד יומא ה, ב. ועוד.

ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו"[115], שכל העולם יהי' דירה לו יתברך בתחתונים, וגם בעולמות בי"ע יהי' הגילוי של עולם האצילות, מלשון אצלו וסמוך לעצמות המאציל ב"ה[116].

ומ„לך לך" באים מיד לפ' „וירא אליו ה'", ושלימותה בגאולה האמיתית והשלימה – „והיו עיניך רואות את מוריך"[117], נשמות בגופים בתכלית הבריאות והשלימות,

ועוד והוא העיקר – תיכף ומיד ממש.

115) נוסח תפלת ר"ה.
116) ראה פרדס שער טז פ"א.
117) ישעי' ל, כ.

להביא את 770 הביתה!
כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל
הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש
כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב
וכתובתו: http://www.moshiach.net/blind
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

של חידוש אמיתי.

כלומר, נוסף על המובן ופשוט, שעליו תמיד להוסיף במספר ובכמות התלמידים, ולא להסתפק בכל מה שעשה עד עתה, אפילו אם כבר העמיד תלמידים הרבה – הרי כל זמן שיש לו את האפשרות להגיע לעוד יהודי ועוד יהודי, עד לכל החוגים בישראל, שישתתפו בשיעור תורה – עליו לעשות זאת, כפשוט, ומאי קמ"ל,

ובפרט שתמיד נוספים עוד ברי־מצוה ובנות־מצוה חדשים, שאפשר להשפיע עליהם שישתתפו בשיעור תורה;

ועד"ז בנוגע להוסיף באיכות הלימוד, ביותר הבנה והשגה ויותר עומק, ועד לימוד בדרך חדשה, ולפעול שהתלמיד יהי' „תלמיד ותיק" לחדש בתורה[109] – הרי גם זה לא חידוש, שהרי על כל אחד מוטל החיוב ד„לאפשא לה" כנ"ל;

הליכה אמיתית – היא כאשר החידוש של התלמיד הוא מכוחותיו הנעלמים, כוחות שעד רגע זה לא ידע שהם קיימים בו!

וכמובן, שאבן הבוחן בכל ענינים אלו – הוא לא הוא עצמו (שכן בגלל הטירדה בעוד מצוה, או בגלל אהבת עצמו, עלול לעשות טעות בחשבון), אלא דוקא מישהו אחר שאינו נוגע בדבר.

ובכל זה – נוספת הדגשה מיוחדת בדורנו זה:

על פי המדובר לעיל, שבדורנו זה במיוחד (הדור האחרון בגלות והדור הראשון של הגאולה) ישנה הדגשה יתירה על העבודה ד„לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל עשר הארצות – הרי מובן, שהדבר צריך להשתקף לכל לראש בעבודה מעין זה של יהודי, על ידי שהוא מוסיף בלימוד התורה, לא רק לפי ג' המוחין שלו השייכים למדות, אלא גם ג' מוחין בעצם. שזה במיוחד – על ידי הוספה בלימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין[110]), כולל בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

טו. ויהי רצון, שעל ידי הוספה בעבודה ד„לך לך גו'" – יקויים תיכף ומיד בפשטות הענין ד„לך לך מארצך גו'", „קבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ"[111], והולכים כולם „אל הארץ אשר אראך", „לארכה ולרחבה", כולל – בארץ קיני קניזי וקדמוני (אותה מקבלים בדרכי שלום מאומות העולם, כנ"ל),

וביחד עם זה – יש לנו את השלימות של כל עשר כוחות הנפש – ז' המדות וג' המוחין, ויחד עם זה וגם זה עיקר – עם הגילוי דתורה חדשה מאתי תצא,

עד באופן שזה מתפשט בכל העולם כולו, „מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים",

וגם באומות העולם – „לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"[112], „והיתה לה' המלוכה", ועד"ז בכל חלקי העולם – דומם צומח חי – מתגלה כח הפועל בנפעל, עד ש„אבן מקיר תזעק"[113], ועד"ז תאנה[114] (צומח), ועד"ז חי, ועאכו"כ מדבר – „וידע כל פעול כי אתה פעלתו

109) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד.

110) ראה גם שיחת ח' חשון שנה זו.

111) נוסח ברכת החודש.

112) רמב"ם בסיום וחותם ספרו.

113) חבקוק ב, יא. וראה תענית יא, א. חגיגה טז, א.

114) ראה מדרש תהלים עג בסופו. יל"ש ירמי' רמז שטו בסופו.

ד„לך לך" היא הכנה ונתינת כח לעבודה שלאחר מתן תורה – משום שאין כאן הוראה בפועל בעבודת בני־ישראל לאחרי מתן תורה[14].

יתר על כן: בכל שנה, מדי קריאת הפרשה בתורה, יש לחיות עימה מחדש[15] (במכ"ש מכך ש„בכל יום יהיו בעיניך חדשים"[16], עאכו"כ שכך הוא בזמן המיוחד בשנה שבו קוראים את הפרשה כולה בתורה, וברבים, בתוספת ברכות לפני' ולאחרי') – כיון שאז שבים ומתעוררים הענינים המדוברים בפרשה – בדוגמת התרחשותם בפעם הראשונה[17]. ואדרבה: עוד בהוספה ביתר שאת וביתר עוז (ע"פ הכלל שמעלין בקודש[18]).

עפ"ז נמצא, שמדי שנה, בשבת פרשת לך לך, שב ומתעורר הענין של „לך לך גו'" כהכנה והתחלה דמתן תורה, ובהוספה (בהכנה) לגבי כל ה(הוספות ב)שנים שלפני זה.

ודרוש ביאור: מהי משמעות הדבר (ההכנה למתן תורה), אלינו עתה – בעמדנו כבר לאחר מתן תורה. ולא רק לאחר ההכנה וההתחלה של מתן תורה, אלא, לאחר גמר ושלימות מתן תורה?!

יתירה מזאת: הענין של מתן תורה קיים הרי בכל יום ויום – „נותן התורה"[19] לשון הוה[20], וכמאחז"ל „בכל יום יהיו בעיניך (כחדשים[21], ועוד יותר) חדשים"[16]. ובהתאם לציווי שהוזכר לעיל – „מעלין בקודש", מובן שבכל יום צריך החידוש להיות בדרגא נעלית יותר מכפי שהי' קודם לכן. אם־כן, לאחר כל העליות היום־יומיות בענין של מתן תורה, ובנוסף לכך באופן מיוחד – מדי שנה בשנה (כאשר קוראים בענין זה בתורה בפרשת יתרו ובפרשת ואתחנן, ועאכו"כ ב„זמן מתן תורתנו") – עליות אחר עליות במשך ריבוי הכי גדול של ימים, שנים ודורות – מהו אפוא ענינו של „לך לך", כהכנה למתן תורה?!

אי אפשר לומר, שהעבודה של „לך לך" כהכנה למתן תורה, מיועדת רק עבור אותם אלה שחסרה אצלם העבודה הקשורה במתן תורה – משום שגילויים ופעולתם של עשרת הדברות במתן תורה (בפעם הראשונה, ועד"ז מובן בכל שנה ושנה) לא (היו) תלויים בדרגת עבודתם של בנ"י; הגילוי שבמתן תורה מצד עצמו פעל בכל העולם כולו („צפור לא צווח, עוף לא פרח כו'"[22]), ועאכו"כ בכל יהודי,

14) ראה עד"ז לקו"ש חט"ו ע' 76.

15) ראה שיחת כ"ק אדנ"ע דמוצש"ק לך לך תרנ"א (ספר השיחות תש"ב ע' 29 ואילך. הועתק בקיצור ב„היום יום" ב חשון). ושם הוא בנוגע לפ' לך לך.

16) פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. תבוא כו, טז.

17) וע"ד הפירוש הידוע ב„הימים האלה נזכרים ונעשים" (אסתר ט, כח), שבכל שנה כשנזכרים ימים אלו נעשים ונמשכים אותן המשכות שנמשכו בפעם הראשונה (וראה רמ"ז בס' תיקון שובבי"ם. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט. ולהעיר ממשנה ספ"ג דגיטין. שו"ת הר"י אירגס (בסו"ס מבוא פתחים) ס"ה בארוכה). ויש לומר, שכן הוא עוד יותר בזמן קריאת הפרשה בתורה, ובפרט ע"פ מאחז"ל (ראה תדא"ר פי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד) דכל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, ועי"ז מתחדש הענין גם בפועל, שהרי „אסתכל באורייתא וברא עלמא" (זח"א קלד, סע"א. ח"ב קסא, ריש ע"ב. ח"ג קעח, א).

18) ברכות כח, א. וש"נ. וראה לקו"ש חי"ג ע' 250 בהערה.

19) נוסח ברכת התורה.

20) של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. מאמרי אדהאמ"צ שמות ח"א ע' קעה. וש"נ.

21) ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ו.

22) שמו"ר ספכ"ט.

עד אשר על כל דיבור ודיבור „פרחה[23] נשמתן"[24], דבר המעיד על כך שהגיעו עד לשלימות העבודה כנשמה בגוף (אשר לכן „פרחה נשמתן"[25]).

ג. ויש לומר נקודת הביאור בזה, שהיא הנותנת: כיון שמתן תורה קיים בכל יום ובכל שנה, באופן נעלה יותר, עד ל„חדשים" ממש לגבי „מתן תורה" שקדם אליו [וכפי שזה מודגש במיוחד בענין של „לך לך" (ההכנה למתן תורה) שצריכה להיות הליכה אמיתית, היינו שלא בערך למצבו הקודם, כדלקמן] – לפיכך צריכה אכן להיות העבודה של „לך לך" כהכנה והקדמה למתן תורה של יום זה ושל שנה זו.

[כפי שזה גם מודגש במאחז"ל הנ"ל, שעל כל דיבור ודיבור פרחה נשמתן, ולאחרי כל דיבור „הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחי' אותם"[26], „והוא טל תורה"[27]: לאחר ש„פרחה נשמתן" בדיבור הראשון, כיון שהגיעו לשלימות העבודה (כנשמה בגוף), כנ"ל – הרי שבאמצעות הטל של תחי' (תורה), הוטלה על הנשמה שליחות חדשה ועליונה יותר, ולכן „החי' אותם" שוב כנשמה בגוף, ועד"ז גם אחרי הדיבור השני וכן הלאה – דרגא למעלה מדרגא. ולהוסיף, שה„החזירן" הי' דווקא ע"י טל של תחי' (שעתיד להחיות בו מתים), הדרגא של „תורה חדשה"[28] לעתיד לבוא, כדלקמן].

ד. ויש לומר בעומק יותר, שסיבת קיומו של הצורך התמידי – גם לאחר מתן תורה – בעבודה של „לך לך" (כהכנה למתן תורה) אינה רק בשל ההכרח בהכנה לדרגא נעלית יותר ב„מתן תורה" (כנ"ל), אלא משום ש„לך לך" נוגע לעצם ענין השלימות של מתן תורה (ובכל דרגא שבזה).

ויובן בהקדים שאלה דומה על המסופר בפרשתנו אודות הליכתו של אברהם וכניסתו לארץ ישראל („הארץ אשר אראך"), והבטחת ארץ ישראל ונתינתה ע"י הקב"ה לאברהם ולזרעו:

כיון שהענין המוזכר בפרשתנו בדבר הליכת וכניסת אברהם לארץ ישראל, ונתינתה לו ולזרעו, שב וחוזר ובהוספה מדי שנה כאשר קוראים את הפרשה – נשאלת השאלה:

לאחר שהקב"ה (בפרשתנו) מסר כבר בפועל את ארץ ישראל לידי בנ"י – „לזרעך נתתי את הארץ הזאת גו'"[5], „נתתי" לשון עבר, „כבר נתתי" („והרי היא שלהם")[29], „ירושה היא לכם מאבותינו"[30], עד שזה נוגע להלכה – „ארץ ישראל מוחזקת היא"[31] (עוד בטרם כבשוה בנ"י), ובפרט לפי המפרשים[32] שע"י שאברהם קיים את „קום והתהלך

23) ראה סה"ש תש"נ ח"ב ע' 520 הערה 56.

24) ראה שבת פח, ב. שמו"ר פכ"ט, ד. שהש"ר פ"ה, טז (ג).

25) ומה שהחזיר נשמתן ע"י טל תחי' (שבת שם) – ראה לקמן ס"ג.

26) שבת שם.

27) תניא פל"ו (מו, ב). – ועפ"ז מובן מה שבשמו"ר ובשהש"ר שם מבואר, שחזרה נשמתן ע"י התורה.

28) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

29) ירושלמי חלה פ"ב ה"א (ובפ"מ שם). וראה ב"ר פמ"ד, כב: מאמרו של הקב"ה מעשה שנאמר לזרעך נתתי כו'.

30) ב"ב קיט, ריש ע"ב. ובע"ז (נג, ב. וראה פרש"י שם ד"ה ואשריהם): „ירושה להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו".

31) ב"ב שם, א ואילך.

32) דעת ר"א בב"ב ק, א (אלא שגם לדעתו רק מקום הילוכו קנה). אוה"ח פרשתנו יג, יז. שם טו, יח. פרשת דרכים דרוש ט. ועוד.

השערים[102]), ב„תורה חדשה מאתי תצא", בגאולה האמיתית והשלימה.

וביחד עם הגילוי הנעלה ביותר (מוחין בעצם), יומשך הדבר גם בכל העולם כולו, ועד – גם בארץ הלזו התחתונה (כמרומז באות ק' ד„קיני קניזי וקדמוני", היורדת למטה מן השורה, וג' פעמים ק' – באופן של חזקה), שיהי' „מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים"[103]. ויש לפרש: „ים" בגימטריא נ', כנגד גילוי שער הנו"ן, ו„מים" לשון רבים – שמורה על רשות הרבים דארץ (עלמא דפרודא), והם יהיו „מכסים" (לשון רבים) – יהי' בגילוי איך שכל העולם אינו אלא כיסוי הטפל – ל„ים" התורה (שער הנו"ן), „מים שאין להם סוף"[104] – למעלה ממדוה"ג.

יד. אחת מההוראות לפועל מהאמור לעיל:

על כל יהודי מוטל החיוב של „לך" בלימוד התורה – „לאפשה לה"[105], לחדש בתורה.

כמה תורה שיהודי כבר למד, תמיד שייך להוסיף בזה, עד באופן של חידוש – שכן התורה הינה בלי גבול, „ארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים"[106]. ויתר על כן: בהיות התורה חכמתו של הקב"ה, הרי כל ענין בתורה נותן כח „להוליד" עוד ענינים חדשים, עד אין סוף.

בהליכה וחידוש זה עצמו ייתכנו כמה אופנים: הליכה וחידוש שבערך, ובזה גופא – כמה דרגות.

הלימוד מ„לך לך גו' אל הארץ אשר אראך" הוא – שתהי' לא סתם הליכה וחידוש, אלא הליכה אמיתית, שהיא שלא בערך דוקא, שיעזוב לגמרי את מצבו ורגילותו, אפילו רגילות דקדושה, כולל החידושים שחידש קודם, וכן – את מהלך המחשבה כפי שחשב קודם וכיו"ב, עד שמגיע „אל הארץ אשר אראך", הוא מגלה „אותך בעצמך", „במהותך ועצמותך" – את כל היכולת שלו, גם של כוחותיו הנעלמים, ועד"ז בכוחות עצמם – לא רק גילוי ז' המדות והמוחין השייכים למדות, אלא גם מוחין בעצם, שדוקא בזה מתבטא החידוש ד„לך לך גו' אראך":

עבודת האדם ע"ד הרגיל היא על ידי ניצול כוחותיו הגלויים. בכך אין שום חידוש – שהרי אלו הם הכוחות שיש לו והוא יודע על קיומם, וממילא מובן ופשוט שעליו לנצל אותם במילואם. עד"ז הכוחות הנעלמים, אך בהעלם השייך וקרוב אל הגילוי – אין זה כל כך חידוש; החידוש האמיתי הוא – כאשר הוא מגלה בתוכו („אותך בעצמך") כוחות נעלמים, שאף אחד (כולל – הוא עצמו) לא ידע ולא שיער שיש לו כאלו כוחות, ועד שהדבר הוא פלא מנין לו דברים שכאלו – וכאשר הוא מנצל כוחות אלו לחדש בתורה, זהו ה„לך לך גו' אל הארץ אשר אראך" האמיתי.

וכשם שזה צריך להיות בנוגע ללימוד התורה שלו עצמו, כך צריך להיות גם בנוגע לעבודה של „והעמידו תלמידים הרבה"[107], כולל – להקהיל קהילות בשבת ללמוד בהם תורה[108] – שזה צריך להיות באופן של הליכה אמיתית, באופן

102) ראה לקו"ת במדבר יב, ב.

103) ישעי' יא, ט. רמב"ם בסיום וחותם ספרו.

104) יבמות קכא, א. רמב"ם הל' גירושין פי"ג הט"ז. ה"כ.

105) זח"א יב, ב. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. תניא אגה"ק סכ"ו (קמה, א).

106) איוב יא, ט.

107) אבות פ"א מ"א.

108) שו"ע אדה"ז או"ח סר"צ ס"ג. מיל"ש ר"פ ויקהל. ראה תו"ש עה"פ (אות ה).

בארץ לארכה ולרחבה"[33] („עבד בה חזקתא"[34]) קנה את ארץ ישראל לזרעו עד עולם[35],

ועאכו"כ לאחר שעם ישראל אכן נכנס וכבש כבר בפועל את ארץ ישראל בכיבוש ראשון (כיבוש יהושע) ואחרי כן בכיבוש שני (כיבוש עזרא) –

מהי משמעותו העכשווית לפועל של הסיפור בפרשתנו על יציאתו של אברהם „מארצך" והליכתו „אל הארץ אשר אראך", ושהקב"ה העניק לו את ארץ ישראל – אלה הם לכאורה מאורעות העבר, שאינם שבים יותר על עצמם?

[קושי' זו מתחזקת עוד יותר בדורות האחרונים של הגלות: בדורות הראשונים של הגלות ניתן הי' להסביר כי הענין של „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך" נוגע לעבודה הרוחנית של „עשה כאן ארץ ישראל"[36] (לברר את חוץ לארץ ולהופכה ל„ארץ ישראל"); אבל לאחר ריבוי העבודה של וב„עשה כאן ארץ ישראל" במשך הדורות בגלות – הרי אף שאמנם לא נסתיימה לגמרי העבודה כולה (והראי' שמשיח עדיין לא בא), בכל זאת נמצאים כבר בשלב מתקדם הרבה יותר מהתחלת העבודה דכיבוש חוץ לארץ והפיכתה ל„ארץ ישראל". ועאכו"כ שנמצאים כבר הרבה מעבר לראשיתה של העבודה, מכדי הצורך לצאת מ„ארצך" ורק לאחר מכן ללכת אל (דהיינו להתעסק בעבודה של „עשה כאן) ארץ ישראל"!].

ה. וי"ל הביאור בזה:

כאשר נתן הקב"ה את ארץ ישראל לאברהם בברית בין הבתרים („לזרעך נתתי את הארץ הזאת" „כבר נתתי" בפועל), הוא כבר נתן לו בפועל[37] (באותה ברית) את כל עשר הארצות[38] – לא רק את שבע הארצות – „ואת החתי וגו'", אלא גם את ג' הארצות – „את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני". רק שבגלוי ובפועל „לא נתן להם אלא שבעה גוים והשלשה כו' עתידים להיות ירושה לעתיד"[39] – „בימי המלך המשיח"[40]. אבל הקב"ה נתן הכל מיד בבת אחת (אלא שבקיום הענין בפועל ישנם שלבים. ע"ד שבנוגע לכיבוש ז' ארצות, לא הי' זה מיד בזמן אברהם, אלא לאחר זמן, ולא בבת אחת אלא בכמה שלבים וכו').

[אפילו אם נלמד שבנוגע לג' הארצות, היתה זו רק הבטחה (על העתיד), ובשעת מעשה „לא נתן להם אלא שבעה גוים והשלשה כו' עתידים להיות ירושה לעתיד" – הרי מובן שירושת ג' הארצות נוגעת לשלימות הכיבוש של כל ארץ ישראל (גם של ז' הארצות); אז תתוסף שלימות גם בז'

33) פרשתנו יג, יז.

34) תרגום יונתן עה"פ.

35) וראה לקו"ש חט"ו ע' 104 (וראה שם ע' 207 הערה 53). ח"כ ע' 308 ואילך. אנציקלופדי' תלמודית ערך ארץ ישראל ע' ר. וש"נ.

36) אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תפה. וראה בארוכה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 695 ואילך.

37) לכאורה כן הוא לפי פשטות לשון הברית. ומ"ש בפרש"י שם, יט (מב"ר פמ"ד, כג) „עשר אומות יש כאן ולא נתן להם אלא שבעה גוים והשלשה . . קיני קניזי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד" – י"ל דזהו בנוגע לנתינתן שתיעשנה ארץ ישראל (וקדושתה), לא רק שינוי הבעלות אלא גם שינוי האיכות. וראה הנסמן בלקו"ש חכ"ה ע' 53 הע' 59.

38) פרשתנו טו, יח־כא.

39) פרש"י שם, יט.

40) ל' הרמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ח ה"ד.

הארץ אשר אראך" וקנין ארץ ישראל בשלימותה (כל עשר הארצות), אז תהי' השלימות דקיום התורה ומצוות, „כמצות רצונך"[90], וכפי שזה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה.

ולכן: כל זמן שנמצאים עדיין לפני הגאולה – הרי נוגע בפועל ממש הציווי ד„לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך" והקנין בארץ ישראל השלימה (כל עשר הארצות), גם כהכנה לשלימות התורה והמצוות, „תורה חדשה מאתי תצא" [נוסף למה שהדבר נוגע ל„מתן תורה" בכל יום באופן חדש (נותן התורה לשון הווה), שזה יהי' גם אחרי הגאולה, ואם כן יהי' נוגע גם אז העבודה ד„לך לך גו'"[91]].

יג. הביאור בזה – מתאים גם לפי פנימיות הענינים[91]:

משמעותו[92] הפנימית של כיבוש שבע הארצות – העבודה דבירור שבע המדות, וג' הארצות קיני קניזי וקדמוני – העבודה עם ג' המוחין (חכמה בינה דעת).

בזמן הזה ניתנו לישראל רק שבע הארצות, משום שעתה (עיקר) העבודה היא בבירור המדות; והעבודה דג' המוחין עתה היא בעיקר כדי לפעול על המדות. אבל לעתיד לבוא, כאשר כל ענין בעבודת ה' יהי' בשלימותו הכי מלאה, תהי' העבודה דג' המוחין גם (ובעיקר) עבודה בפני עצמה – להתאחד עם אלקות

90) לשון תפלת מוסף. וראה תו"א ויחי מו, ד ואילך. תו"ח שם צה, א ואילך. אוה"ת שם (כרך ו) תתשכח, ב ואילך. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך. ועוד.

91) וראה אגה"ק סו"ס כו.

92) בהבא להלן, ראה בארוכה ד"ה אל תצר את מואב במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים בתחלתו.

על ידי היחוד המלא (יחוד נפלא[93]) של שכלו עם התורה (חכמתו יתברך, שהוא וחכמתו אחד[94]), שעל ידי זה (שאורייתא וקוב"ה כולא חד[95]) נתגלה שישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד[96].

מזה מובן ששלימות העבודה (גם של ז' המדות) היא דוקא כאשר ישנם כל עשר הכוחות (ג' מוחין וז' מדות, גם כפי שהם כשלעצמם) ובלשון הכתוב[97] – „ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך (ז' מדות) ובכל נפשך (כל עשר הכוחות) ובכל מאדך" – עבודה למעלה ממדידה והגבלה[98] (ע"ד „לך לך"), גם של עשר כוחות האדם[99], ועד כפי שזה קשור עם ה„מאד האמיתי"[98].

וההכנה והנתינת כח לזה וההתחלה בזה היא מהציווי בפרשתנו „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך" ונתינת ארץ ישראל, כל עשר הארצות – שזה כולל את שלימות העבודה, וגם את השלימות של (מתן) התורה – שנוסף לגילוי המוחין שבתורה שבערך למדות (הגילוי של מ"ט שערי בינה שניתנו בעולם בזמן הזה[100]), כפי שזה הי' במתן תורה (בפעם הראשונה), יהי' גם הגילוי של ג' המוחין בעצם (גילוי שער הנו"ן[101], ועד – כפי שהוא נעלה שלא בערך ממ"ט

93) ראה תניא פ"ה.

94) שם פ"ב. פ"ד.

95) שם פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זח"א כד, א. ח"ב ס, א. ועוד.

96) ראה זח"ג עג, א.

97) ואתחנן ו, ה.

98) ראה תו"א מקץ לט, ג. ובכ"מ.

99) בצירוף אדם שהוא למטה מצירוף מאד (ראה המשך וככה תרל"ז פ"כ).

100) ראה ר"ה כא, ב. וש"נ. וראה פתיחת הרמב"ן לפירושו עה"ת.

101) ראה אוה"ת נ"ך ע' תצו־ז. וש"נ.

הארצות (ובפרט שהם רובא דמינכר[41] מתוך העשר)].

מכל זה מובן, שמכיון שבזמן הזה – ואפילו בזמן יהושע ובזמן בית ראשון ובזמן עזרא – החזיקו (לכל היותר) רק בשבעה ארצות ולא בג' הארצות (קיני קניזי וקדמוני), [כפי שהדבר נוגע להלכה בדין ערי מקלט – כפס"ד הרמב"ם[42], „שש ערים היו, שלש הבדיל משה רבנו בעבר הירדן, ושלש הבדיל יהושע בארץ כנען", ו„בימי מלך המשיח מוסיפין שלש אחרות על אלו השש . . היכן מוסיפין אותן בערי הקיני קניזי וקדמוני"[40]] – ממילא חסר בשלימות הקנין של ארץ ישראל (גם של ז' הארצות)[43].

כשם שהדבר נוגע לארץ ישראל עצמה, כן הוא גם בנוגע ליהודים שבארץ ישראל: אפילו לאחר כיבוש הארץ, עדיין לא הי' בכל הזמנים מצב של „כל יושבי' עלי'" (מציאות אשר בה תלוי קיום דיני היובל)[44]. יתירה מכך: אפילו ב„כל יושבי' עלי'" גופא – קיימות מספר דרגות[45].

מובן בפשטות, שאע"פ שלהלכה (בדיני יובל) הרי שכל יושבי' עלי' פירושו כל בנ"י שבאותו הדור [כפי שהי' בזמן יהושע וכו', ורוב זמן הבית הראשון], אבל לעתיד לבוא, כאשר יהי' „כל יושבי' עלי'" – בנוסף לעשרת השבטים (שגלו לפנים מנהר סמבטיון[46]), גם כל בנ"י מכל הדורות, וכן תהי' אז שלימות ב„עלי'" (כל עשר הארצות) – אזי תהי' יותר שלימות ב„כל יושבי' עלי'", „כל" ממש.

ו. לפי זה מובן כיצד הענין שבפרשתנו – „לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך", וכן ענין קנין הארץ (ע"י ההליכה „לארכה ולרחבה") – נוגע לפועל גם בזמן הזה, מכיון שכל זמן שאין עדיין בפועל את ג' הארצות קיני קניזי וקדמוני (ובכלל זה תכלית השלימות של „כל יושבי' עלי'", כל בנ"י מכל הדורות), בגאולה האמיתית והשלימה – עדיין אוחזים בעיצומו של קנין הארץ (כיון שאז גם קנין ז' הארצות עדיין אינו בתכלית השלימות), ועדיין נדרש שיהי' „לך לך מארצך גו'", שבנ"י מכל המקומות (ושל כל הדורות) ילכו מחוץ לארץ „אל הארץ אשר אראך", ויקנו את ארץ ישראל בשלימותה – כל עשר הארצות.

ומכיון ש„אחכה לו בכל יום שיבוא"[47] (אחכה שיבוא בכל יום) – לפיכך השתוקקו בנ"י בכל הדורות שיקוים כבר „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", ולקנינן של כל עשר הארצות.

41) משא"כ ששה כהלכה בזה (ברכות מח, א. רמב"ם הלכות ברכות פ"ה ה"ח. טושו"ע ודאדה"ז או"ח סקצ"ז ס"ב).

42) הל' רוצח שם ה"ב.

43) ולהעיר שענין הקנין מרומז דוקא בתיבות „קיני קניזי וקדמוני", שכולן מתחילות באות קו"ף – ר"ת קנין (ובכולן ישנן ג' אותיות הראשונות של „קנין"). וראה לקמן סי"ג.

44) ערכין לב, סע"ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח.

45) ולהעיר מדעת ר"ת (תוד"ה בזמן – גיטין לו, א ואילך) דבבית שני נהג יובל, דאע"ג שלא עלו כולם חשיב כל יושבי', כיון דהי' שם מכל שבט ושבט. וגם לדעת רוב הראשונים (כפשטות כוונת הגמ' בערכין שם, דבב"ש „מנו יובלות לקדש שמיטין"), הגדר ד„כל יושבי' עלי'" הוא גם כאשר ישנו רק רובו של כל שבט ושבט בא"י (ולא כולו), דאלתה"כ, נמצא שאם היו הולכים כמה מבנ"י למדה"י בזמן שהיו שם כל יושבי' עלי' – הי' מתבטל אז כל הענין ד„כל יושבי' עלי'" (ראה רמב"ן, רשב"א, ריטב"א ועוד לגיטין שם).

46) ראה במדב"ר פט"ז, טו. ועוד.

47) נוסח „אני מאמין". וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.

הקדושה בדברים הגשמיים.

ולפיכך דוקא על ידי קיום מצות מילה שינה הקב"ה את שמו של אברהם, שבמקום „אברם" ייקרא „אברהם", „כי אב המון גוים נתתיך" – שכן מצות מילה נותנת את הכח לברר גם את כל אומות העולם, גם בגשמיותם וחומריותם, עד בתחתון שאין תחתון למטה הימנו, שגם שם יאיר גילוי אלקות, כח הפועל בנפעל, ועד – השלימות בזה כאשר „והיתה לה' המלוכה"[88] בגאולה האמיתית והשלימה.

יא. עפ"ז אפשר גם להבין את השייכות בין חיבור עליונים ותחתונים במתן תורה (וההכנה לזה ב„לך לך" ומצות מילה) להמשך הענין, שלאחרי „לך לך גו' אל הארץ אשר אראך", הבטיח הקב"ה ונתן את ארץ ישראל לאברהם וזרעו „עד עולם", עד בברית בין הבתרים – „לזרעך נתתי את הארץ הזאת גו'":

נתינת ארץ ישראל לאברהם אבינו היא כדי שאברהם וזרעו אחריו יהפכו ויכשירו את הארץ הגשמית ויעשו ממנה „ארץ ישראל", דירה לו יתברך בתחתונים.

בכיבוש והעבודה של בנ"י בארץ ישראל באה לידי ביטוי העבודה השלימה של חיבור עליונים ותחתונים (ענינו של מתן תורה), שמבררים ומעלים את הארץ הלזו התחתונה, גשמיות וחומריות העולם, ועושים מזה דירה לה'. ולכן שלימות קיום המצוות שניתנו במתן תורה היא דוקא בארץ ישראל.

ועפ"ז מובן, שנתינת ארץ ישראל בפרשתנו „לזרעך לעולם" – נותנת כח לשלימות קיום המצוות המעשיות לאחרי מתן תורה, שהם יפעלו את בירור וזיכוך הדברים הגשמיים.

שזוהי השייכות של „לך לך גו' אל הארץ אשר אראך" (ושלימותה – במצות מילה) לבין הליכת אברהם בארץ ישראל ונתינת ארץ ישראל לאברהם – שניהם מהוים המשך אחד וענין אחד: נתינת הכח והתחלת חיבור העליונים והתחתונים שנפעלה במתן תורה. [ויש לומר, שע"ד שמצות מילה מבטאת את השלימות של דירה בתחתונים בגוף האדם, עד"ז י"ל שארץ ישראל מבטאת את השלימות של דירה בתחתונים בחלקו בעולם[89]].

יב. עפי"ז יובן גם הביאור בלימוד לפועל מפרשת „לך לך" המהוה הכנה למתן תורה:

מכיון שהעבודה צריכה להיות תמיד באופן של הליכה, ועד הליכה שלא בערך [כפי שמודגש גם בענין של „לך לך" עצמו], כולל גם – בענין של „מתן תורה", מובן אם כן שתמיד יש צורך ב„לך לך" כהקדמה והכנה לגילוי דמתן תורה.

ועאכו"כ כשמדובר על הגילוי הנעלה ושלא בערך של הגאולה האמיתית והשלימה – הרי מכיון ש„לך לך גו'" וקנין ארץ ישראל זו ההכנה וההתחלה דמתן תורה, ובזה תלוי' השלימות דמתן תורה (חיבור עליונים ותחתונים) – הרי מובן, שכל זמן שחסר בשלימות קנין הארץ (וכפי שזה בזמן הזה, כאשר אין לנו את כל עשר הארצות), חסר גם בשלימותה של פעולת מתן תורה (שלימות קיום התומ"צ); דוקא על ידי שתהי' השלימות ד„לך לך מארצך גו' אל

88) עובדי' א, כא.

89) עפ"ז יומתק זה שבזכות המילה „נכרת לו ברית על נתינת הארץ" (טור יו"ד סי' רס. וראה ב"י וב"ח שם. וראה ב"ר פמ"ו, ט. פרש"י פרשתנו יז, ב).

ולהוסיף, שענין זה נוגע באופן מיוחד בדורנו זה ובזמננו זה – כמדובר כמ"פ שכבר „כלו כל הקצין"[48], וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הודיע שכבר עשו תשובה, וגם את הכפתורים כבר ציחצחו, ולפי כל הסימנים הרי שדורנו הוא הדור האחרון לגלות ובמילא הדור הראשון לגאולה. עפ"ז מובן שזהו ענין שהזמן גרמא – לערוך כבר את ההכנות בפועל ל„לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", תיכף ומיד ממש, ויקנו את ארץ ישראל בשלימותה – כל עשר הארצות – שהן נחלת עולם של בנ"י, ירושה לנו מאבותינו מאז ברית בין הבתרים; והחידוש כעת יהי' – שיקבלו את ג' הארצות בדרכי נועם ובדרכי שלום, כיון שבאותו הזמן (בימות המשיח) לא יהי' שם כו' מלחמה כו'[49], אלא אומות העולם ימסרו אותן לבנ"י ברצונם הטוב.

ז. עד"ז יש לומר גם בביאור הענין של „לך לך" כהכנה והתחלה דמתן תורה – מכיון שהשלימות של מתן תורה תהי' בגאולה האמיתית והשלימה[50] (כאשר תהי' שלימות ארץ ישראל, כל עשר הארצות, כדלקמן), שאז יהי' הגילוי של „תורה חדשה מאתי תצא"[28] – הרי שלפי ערך השלימות של „מתן תורה" דלעתיד לבוא (שהרי „תורה שאדם לומד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח"[51], ועאכו"כ לגבי התורה חדשה מאתי תצא), אוחזים עדיין בהכנה לזה, הכנה של „לך לך".

זאת אומרת, ההכנה של „לך לך" נוגעת לא רק לענין „מתן תורה" אשר ישנו בכל יום באופן נעלית יותר מיום הקודמו, כנ"ל, אלא גם – ובעיקר – היא נוגעת כהכנה לקבלת התורה חדשה לעת"ל, שזהו שלא בערך לגמרי לכל העליות במתן תורה שהיו קודם לכן.

ח. שייכותו של קנין עשר הארצות עם מתן תורה (וההכנה לזה ע"י „לך לך") תובן בהקדים הביאור בכך ש„לך לך מארצך גו'", זוהי תחילתה של עבודת ההכנה למתן תורה[52]:

יחודיותו של מתן תורה היא בכך שהוא פעל את חיבורם של העליונים והתחתונים (ביטול הגזירה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים[53]), שדרגות האלקות שהן לגמרי למעלה מן העולם יומשכו ב„תחתונים", ונבראים תחתונים יהא באפשרותם להתאחד עם ה„עליונים", שע"י קיום המצוות בדברים גשמיים יהפך החפץ הגשמי ויהי' חפצא של קדושה[54], עד אשר תתהוה דירה לו יתברך בתחתונים[55], דירה „לו" – לעצמותו ית'[56].

ענין זה החל עם ציווי ופעולת אברהם „לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"[57], ובמיוחד – ע"י קיום מצות מילה[58] (כדלקמן ס"י):

48) סנהדרין צז, ב.
49) רמב"ם הל' מלכים פי"ב ה"ה.
50) ראה תניא פל"ו (מו, א).
51) קה"ר פי"א, ח. ועד"ז שם רפ"ב.
52) בהבא לקמן, ראה הדרושים שבהערה 11.
53) תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג.
54) ראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 887 ואילך. חט"ז ע' 212 ואילך. וש"נ.
55) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו.
56) המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ – נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32.
57) ראה לקו"ת לג' פרשיות עז, א־ב (וראה גם אוה"ת פרשתנו (כרך ד) תרפד, ב. תרפז, ב), ש„ויאמר ה' אל אברם לך לך גו'" הוא כענין ביטול הגזירה דמ"ת. וראה בארוכה תו"ח פרשתנו ד"ה ויאמר גו' לך ספכ"ה ואילך.
58) ראה תו"ח שם פ, ג ואילך; אוה"ת שם (כרך ו) תתרעב, ב ואילך – ש„לך לך גו'" הוא (התחלת) הציווי על ענין המילה („נצטוה עתה על

אודות בריאת העולם שנברא על ידי הקב"ה – „עליונים"; תוכנה של פרשת נח – הפרשה השני' [וכמרומז בהתחלתה – „נח נח" ב' פעמים] קשור עם זיכוך המטה[78] (על ידי עבודתו של נח איש צדיק, ובפרט על ידי המבול[79]) – „תחתונים"; ופרשת לך לך – הפרשה השלישית – ענינה הוא חיבור עליונים ותחתונים (כהכנה והתחלה דמ"ת)[80].

י. ענין זה, חיבור העליונים והתחתונים ב„לך לך" (כהכנה למתן תורה), בא לידי ביטוי בגלוי ובפשטות בקיום מצות מילה של אברהם אבינו,

כמדובר פעמים רבות[81] שהכח שיש לישראל לקיום המצוות לאחרי מתן תורה, שזה יחדור ויקבע את הקדושה בדברים הגשמיים בהם מקיימים את המצוות, הוא מהמצוות שקיימו האבות לפני מתן תורה („מעשה אבות סימן לבנים"[82]), ובמיוחד על ידי מצות מילה (של אברהם אבינו), שקדושת המצוה (גם לפני מתן תורה) נשארה ב(אבר ו)בדבר הגשמי גם אחרי קיום המצוה [לא כמו שאר המצוות שקיימו האבות, ש„ריחות היו"[83]. ולכן אמר אברהם „שים נא ידך תחת ירכי"[84], כדי שתהי' זו שבועה בנקיטת חפץ[85], כי לפני מתן תורה לא היתה שום מצוה אחרת שנשארה בה הקדושה גם אחרי קיום המצוה[86]].

ומכיון שמצות מילה היתה בדוגמת המצוות שאחרי מתן תורה, לפיכך היא המקשרת את כל שאר המצוות של האבות עם המצוות שאחרי מתן תורה, שה„מעשה אבות" יהיו „סימן לבנים".

אחד הטעמים מדוע בחר הקב"ה דוקא במצות מילה, שהיא תהי' נתינת הכח לקיום המצוות לאחרי מתן תורה (בהיותה דוגמתם) – כי במצוה זו יש חידוש לגבי שאר המצוות, שעל ידי קיום מצוה זו נקבע בגלוי בגוף הגשמי והחומרי של יהודי אות וברית עם הקב"ה – „בריתי בבשרכם לברית עולם"[7].

יתר על כן: אחד הטעמים למצוה זו[87] – כדי להחליש את החומריות של אבר זה, שלכן נדרשת זהירות מיוחדת. ולמרות זאת ישנו החידוש בזה, שלא זו בלבד שמצוה זו מתבטאת ב„סור מרע", אלא המצוה פועלת מהפך באבר גשמי וחומרי זה שיהפך לחפצא של קדושה! ועד שזה נהי' „ברית עולם", באופן נצחי לעולם, ויש לומר גם עולם בפירושו – שזה בגלוי לכל (אומות) העולם.

ויש לומר, שמכיון שהקדושה והנצחיות של מצות השם נמשכת אפילו בדבר גשמי וחומרי – זה מביא עוד יותר לידי ביטוי את הכח הנצחי של אלקות, שהוא נמשך וחודר אפילו במקום זה. ולכן זה נותן את הכח (בכל המצוות של האבות, שיהיו „מעשה אבות סימן לבנים") לקיום כל המצוות אחרי מתן תורה שעל ידם תיקבע בגלוי ובפנימיות

79) ש„בא בכדי לטהר את הארץ" (תו"א נח ח, ד. ובכ"מ).
80) ראה בהנ"ל גם לקו"ש חט"ו ס"ע 83 ואילך.
81) לקו"ש ח"א ע' 41. ח"ג ע' 757 ואילך. ח"ה ע' 79 ואילך. שם ע' 88 ואילך.
82) ראה תנחומא פרשתנו ט. ב"ר שם פ"מ, ו. רמב"ן שם יב, ו. לקו"ש חט"ו ע' 76. וש"נ.
83) שהש"ר פ"א, ג.
84) חיי שרה כד, ב.
85) פרש"י עה"פ.
86) אלא שעצ"ע, דלכאורה מסתבר לומר, שגם בקרבנות (וכן בהמזבחות) שלפני מ"ת ישנו הגדר דחפצא דקדושה (וראה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 587 הערה 50. ע' 604 הערה 59).
87) ראה מו"נ ח"ג פמ"ט.

גם[59] קודם „לך לך מארצך גו'" (כאשר הי' אברהם בן ע"ה שנים) עבד אברהם את עבודתו בארצו ומולדתו ובית אביו, ובאופן נעלה – הוא הכיר את בוראו[60], עבד את השם ופירסם אלקות בעולם, ומתוך מסירת נפש (כפי שגם בא לידי ביטוי בנסיון של כבשן האש באור כשדים[61]), וכפי שהרמב"ם מאריך[62] (בענין גודל מעלתו ועבודתו של אברהם עוד קודם הציווי „לך לך"): „כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו כו' עד שהשיג דרך האמת כו' והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוקה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד כו'". ולהוסיף בדיוק הלשון „איתן" מלשון חוזק ותוקף[63], שאברהם ניצב בכל התוקף כנגד עולם שלם (אברהם העברי – כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד[64]) וכלל לא נתפעל מהם (אע"פ שאז הי' עדיין „אברם", ולא „אברהם" – „אב המון גויים"[65], כדלקמן),

עד אשר אברהם פעל על מקומו, אף שהי' „חרן", מלשון „חרון אף של מקום"[66], הפכו ושינהו (ע"י „הנפש אשר עשו בחרן"[67]), עד אשר נקרא המקום על שמו (וכפי שנקרא בתורת אמת) – „ארצך" ו„מולדתך" ו„בית אביך", ע"י פעולתו על „אביו" ו„בית אביו" (כמ"ש[68] „ואתה תבוא אל אבותיך בשלום", „למדך שעשה תרח תשובה"[69]).

למרות כל זאת, רואים אנו, שבכל הנוגע לעבודתו של אברהם עד לפרשת לך לך, לא מסופר כלל בתורה (שבכתב), ואפילו מה שכבר כן מסופר (בס"פ נח) הוא בקיצור נמרץ (לידתו ופרטים אחדים נוספים)[70]. הסיבה לכך – כמבואר בכ"מ[52] – עד אז היתה עבודתו באופן כזה שהוא והעולם סביבו היו שתי מציאויות נפרדות (עליונים ותחתונים, רוחניות וגשמיות – בנפרד), ועבודתו נעשתה באחד משני האופנים: או ע"י התנשאות מעל העולם (אברם, אב רם – שכל הנעלם מכל רעיון[71]), או – באותם הענינים שכן פעל בעולם – הי' זה באופן שהתחתונים נשארו בדרגתם (ללא קשר עם העליונים);

ע"י שאברהם קיים את ציווי ה' „לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" – הוא השתחרר ויצא מכל המדידות וההגבלות ורגילותו בעבודתו עד אז, כולל גם את העבודה לפעול בתוך העולם (שיהי' „ארצך גו'"), ואפילו מתוך המדידות וההגבלות של

העתיד"), שענינו הוא – היציאה מההעלם אל הגילוי, עיי"ש. וראה תו"א פרשתנו יא, ב.

59) בהבא להלן, ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 47 ואילך. ס' השיחות תשמ"ט ח"א ע' 40 ואילך. וראה גם מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' פ ואילך.

60) לכל הדיעות – נסמנו בסה"ש שם הערה 22 (וראה לקו"ש ח"כ ע' 14 ואילך).

61) פסחים קיח, א. ב"ר פל"ח, יג. הובא בפרש"י נח יא, כח. וראה רמב"ם שבהערה הבאה.

62) הל' ע"ז פ"א ה"ג.

63) לקו"ת פ' ראה יח, א. ובכ"מ.

64) ב"ר פרשתנו פמ"ב, ח.

65) פרשתנו יז, ה.

66) פרש"י ס"פ נח.

67) פרשתנו יב, ה.

68) שם טו, טו.

69) פרש"י עה"פ. וראה ב"ר פל"ח, יב.

70) ולהעיר מספר השיחות תש"ב ע' 30 (הועתק בקיצור ב„היום יום" ג חשון): השבוע השמח באמת הוא . . פרשת לך לך שכל ימי השבוע 'חיים' עם אברהם אבינו כו' [די אמת פריילעכע וואָך איז . . פרשת לך לך וואָס אלע טעג פון דער וואָך לעבט מען מיט אברהם אבינו כו'] (נתבאר בלקו"ש חט"ו ע' 83 ואילך).

71) תו"א ריש פרשתנו (יא, א ואילך). תו"ח שם (פ, א). אוה"ת שם תתרעב, א ואילך.

קדושה – הוא ביטל גם את המדידה וההגבלה – את המחיצה והגזירה – בין העליונים והתחתונים, והחל החיבור של עליון ותחתון[57], ע"י עשותו את ציווי הקב"ה, בצאתו „מארצך וממולדתך ומבית אביך", ובהליכתו „אל הארץ אשר אראך" – „אראה ואגלה אותך בעצמך"[72] („במהותך ועצמותך"[73]) – נתגלה בארץ (תחתונים), אמיתית מציאותו ומהותו ועצמותו (עליונים).

ט. וזהו החידוש ד„לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך" – שאברהם לא הסתפק בעבודתו במשך שבעים שנה וחמש שנה הקודמות, למרות שהיתה זאת עבודה נעלית ביותר – אלא יצא לפי ציווי ה' ממקומו ומרגילותו כו', ויצא לדרך. ואז נתחדשה העבודה באופן של הליכה („לך"), שהליכה אמיתית פירושה – הליכה שלא בערך, שעוזב לגמרי את מעמדו ומצבו הקודם (אפילו דקדושה), והולך בהליכה שלמעלה ממדידה והגבלה, ובזה גופא – הי' אצלו המשך של הליכות ונסיעות דרגא אחר דרגא, „ויסע אברם הלוך ונסוע גו'"[74].

ובשני הכיוונים[75] – הן מלמטה למעלה, שמארץ חרן הוא עלה „אל הארץ אשר אראך", ארץ ישראל, ו„אראך" בפירושו „אותך בעצמך" (כנ"ל); והן מלמעלה למטה – שהוא התחיל לעשות את העבודה של חיבור עליונים ותחתונים, להמשיך אלקות בעוה"ז הגשמי והחומרי, תחתון שאין תחתון למטה ממנו, באופן נעלה יותר (שלא בערך) ממה שהי' לפני כן. וכפי שמודגש גם לאחר מכן (לאחרי קיום מצות מילה) בשינוי השם מ„אברם" ל„אברהם", „כי אב המון גוים נתתיך"[65]: לפני כן הוא הי' „אברם", „שלא הי' אב אלא לארם", ו„עכשיו אב לכל העולם"[76]. היינו שנהייתה אצלו „הליכה" בעבודתו בעולם, בכך שהוא פועל את הבירור (לא רק של מקומו, ארם), אלא של „כל העולם", ובאופן שהוא נהי' „אב המון גוים", בעה"ב עליהם (אע"פ שהוא אינו אלא אחד ואילו הם „המון") – עוד יותר מהתוקף של „איתן" (בהיותו „אברם", כנ"ל).

והא בהא תליא: מכיון שהיתה אצלו הליכה שלא בערך בפעולת הבירור למטה מטה יותר („כל העולם"), לפיכך הביא הדבר הליכה למעלה מעלה יותר – „אראך", „אגלה אותך בעצמך". וכן לאידך: דוקא בכח ההליכה למעלה מעלה יותר, יכולים לברר גם את התחתון תחתון ביותר. ועד שהתחתונים והעליונים מתאחדים – כפי שזה נעשה בשלימות במתן תורה (שפרשת לך לך היא ההכנה לכך).

ויש לומר, שזהו גם הביאור במה שפרשת לך לך היא הפרשה השלישית בתורה (שלישית ב„אוריאן תליתאי"[77] עצמה) – שכן התוכן של „לך לך" הוא ההכנה וההתחלה של מתן תורה, הקשורה עם הקו השלישי (האמצעי) המחבר „עליונים" ו„תחתונים": תוכנה של פרשת בראשית – הפרשה הראשונה [וכמרומז בשמה „בראשית"] – הוא[78]

---

72) תו"א שם יא, ב.

73) תו"ח שם פא, רע"א. ובאוה"ת שם תתרעג, א: בעצמך ובמהותך.

74) פרשתנו יב, ט.

75) ראה תו"ח שם פט, ב ואילך. אוה"ת שם תתרעט, ב. וראה ד"ה לך לך תשל"ח (לקו"ש ח"כ ע' 295 ואילך. סה"מ מלוקט ח"א ע' רפא) וש"נ.

76) פרש"י עה"פ.

77) שבת פח, א.

78) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 51 ואילך.